

Jiří Večerník osmdesátníkem

Českou a evropskou sociologii posledního půlstoletí si nelze představit bez Jiřího Večerníka. Je jak jednou z nejvýznamnějších osobností celého oboru v širokém mezinárodním měřítku, tak současně jeho žijícím pamětníkem. Sociologii stačil poznat již v „Machoninwerku“, před nástupem tzv. normalizace stihl ještě přejít do „starého“ Sociologického ústavu, přečkal jeho zrušení a s minimálními úlitbami vládnoucí ideologii i jejím konkrétním představitelům prožil „bezčasí“ nomenklaturního Ústavu pro filosofii a sociologii. Zakusil ovšem ledasco a vystřídal za tu dobu všechna oddělení, co jich ústav měl. Nikdy se však nevzdal a v rámci možností usiloval jak o skutečné poznání společnosti, tak o mezinárodní dopad své práce.

Jiří Večerník (archiv autora)

Dvacet let se zdálo, že je to marná snaha, Jiří však byl jedním z nemnoha těch, kdo vytrvali a jimž se posléze vyplatila. Zbaven vnějších omezení, hned zkraje devadesátých let plně využil a dále rozšířil své sociální sítě, vstoupil do řady domácích i mezinárodních akademických a výkonných orgánů, a především hojně a přitom fundovaně publikoval. Vedle vícera stávajících témat se začal věnovat postkomunistické transformaci a jako akademik i přímý účastník transformačních procesů se zařadil mezi světovou špičku, stejně jako o něco později v případě komparativních (středoevropských) studií. Rád však zkoušel i další nová témata a některé jeho studie vznikly z čiré „zvědavosti“ – jako subjektivní pokusy o verifikaci či falzifikaci obecně sdílených nebo z určitých pozic prosazovaných tvrzení.

Zatímco další čelní protagonisté oboru vložili své úsilí do budování nových institucí, veřejných i soukromých, trvalých i krátkodobých, úspěšných i těch druhých, Jiří zůstal věrný svému „kopytu“ i akademickému zázemí v Jilské ulici. Avšak překvapoval a stále překvapuje něčím jiným. Šíří svého „repertoáru“ –

kteřá daleko překračuje i tak dost rozsáhlou sféru ekonomické sociologie, k níž se nějaký čas hlásil – a jeho ohlasem zahraničním a v neposlední řadě domácím. V rámci akademického ústavu a zdaleka nejen v něm se stal jakýmsi arbitrem elegantiae, poslední autoritou v sociálních věcech daleko přesahujících jeho vlastní výzkumné pole. Příznačná je v tomto směru názvoslovná praxe: obnoveným Sociologickým ústavem za tři dekády prošla řada docentů, ba i profesorů – Pan docent však vždycky byl jenom jeden, Jiří Večerník!

Možná to bylo i tím, že Jiří nikdy nebyl „jenom“ vědeckým pracovníkem a učitelem. Nemenší úsilí věnoval starému swingu v teorii i praxi, kavárenským diskusím zprvu s politickými a později především kognitivními a zábavními cíli, radosti ze života a schopnosti kritického i humorného odstupu od vlastní práce. Vědomí jejích limitů, znevážení údajně vážného a k „lepšími zítrkům“ směřujícího, ať už si pod tím představujeme cokoli, zůstalo pro jeho myšlení a jednání konstantou. Proto také začal pomýšlet na pozvolný odchod z akademické sféry v okamžiku, kdy se bujaré posluchačstvo na ústavním vánočním večírku obrátilo k jeho pianu zády. Věk v tom nehrál výraznější roli, Jiří i ve svých osmdesáti letech pracuje a publikuje víc než mnozí kolegové „na vrcholu svých sil“ ve věku sotva polovičním – věru ale netřeba se vnucovat tam, kde o to není zájem.

Milý Jirko, za všechny, jimž by sociologie i vše okolo bez Tebe přišly prázdňné, přeji Ti hodně sil, nápadů i radosti do dalších let!

Zdeněk R. Nešpor